

Un fantasma a cavall

Tecla Sala

L'Hospitalet de Llobregat

Del 19 de febrer al 31 de març del 2020

La fotografia que il·lustra el present article data del 1983. Va ser presa durant el desmantellament de l'estàtua eqüestre dedicada a Franco, a la valenciana plaça del Caudillo. En el decurs dels treballs, una dona s'agenolla als peus del pedestal del dictador i prega. Acte seguit s'aixeca amb el braç alçat i entona el *Cara al sol*, acompanyada d'un cor de manifestants falangistes que s'abraonen contra un tebi cordó policial. Les protestes i amenaces són de tal virulència que els operaris abandonen l'operació. La continuaran unes hores més tard, amb els rostres tapats, quatre obrers voluntaris del comitè de treballadors. El to reivindicatiu de l'acció es refreda aviat: s'ordena el trasllat del cavall i el general al claustre del convent de Sant Domènec –fundat, per cert, per Jaume I, una de les joies del gòtic de la corona aragonesa–, per presidir el seu claustre durant 20 anys més de democràcia.

Pensàvem que era aigua passada, però els fets del Valle de los Caídos han tornat a mostrar escenes d'enaltiment franquista semblants, en ple segle XXI. Uns fets que donen una vigència discursiva, inesperada, a l'exposició *Fantasma 77. Iconoclàstia espanyola*, a cura de Matteo Guidi i José Luiz Marzo i Rebeca Mutell. El projecte, coproduït pel CATS (Centre Art Tecla Sala), l'Espai d'Art Roca Umbert, el Centre del Carme de València i el Casal Sollerí de Palma, rastreja cadascuna de les nou escultures eqüestres dedicades a Franco, que s'alçaren entre el 1942, a Madrid, i el 1978, a Melilla. Investiguen i documenten des de la seva inauguració fins al seu trasllat, posant especial èmfasi en l'estat actual de les restes, la majoria conservades en fons patrimonials (algunes, com a

Melilla, en fundacions privades). Tal com es va poder veure en l'exposició *Franco, Victòria, República. Impunitat i espai urbà* (El Born, 2016), la imatge dedicada al dictador continua causant sensacions, despertant bèsties adormides, incomodant polítics i governants. Avui el cavall i el seu genet decapitat resten abandonats als exteriors del magatzem del Muhba, a la zona Franca, sense autorització per ser mostrada enlloc, en espera de ser restaurats (sí, sí, restaurats) dels atacs vandàlics que van sofrir durant l'exposició. És precisament el seu estat d'abandó, i totes les contradiccions que n'afloren, el que l'artista Matteo Guidi ha transformat en l'eix del seu projecte artístic. L'artista i antropòleg italià, resident a l'Hospitalet, ja en va fer el contingut central de la seva exposició a La Capella, *Remover con una vara de madera* (2017). Llavors, amb

La fotografia de José Aleixandre fa referència als fets de València del 1983: la retirada de l'estàtua eqüestre de Franco.

l'escultura encara intacta, l'artista va treballar sobre els drapejats que cobrien l'escultura al magatzem i la tensió emocional que se'n desprenia. Per a *Fantasma 77*, l'artista italià capta fotogràficament l'estat actual d'abandó de l'obra de Josep Viladomat, un escultor al qual el fantasma del dictador no deixa dormir ni a la ultratomba. Els comissaris de la mostra ens mostren les contradiccions estructurals que encara pesen sobre la nostra democràcia, i que es fan més paleses en virtut d'una llei d'amnistia llunyana –del 1977–, caduca i incompleta. Una llei que no diu ni una paraula, per exemple, del futur dels monuments i les obres d'art dedicades al dictador. Si no podem retre comptes a Franco pels seus crims –es pregunten els comissaris– ho podem fer amb les seves estàtues? **Albert Mercadé**